

Όψεις Ελληνικότητας

Θεόδωρος Πελαγίδης

Υποδιοικητής ΤτΕ, Καθηγητής Παν. Πειραιώς, πρώην υπηρ. Υπ. Οικ.

Μια πρώτη γενική παρατήρηση για τα τρία βιβλία του Γιώργου Πρεβελάκη και στη συνέχεια πέντε ειδικές.

Τα βιβλία του Γιώργου είναι σα μικρά διηγήματα, νουβέλες. Κάθε σελίδα οδηγεί στην επόμενη χωρίς κανείς να το καταλάβει. Έπιασα το βιβλίο για την Αθήνα με την πρόθεση «μιας ματιάς» και το διάβασα σε ένα απόγευμα. Η ροή είναι πολύ ευχάριστη ή μάλλον ευχάριστος ο τρόπος που διηγείται δυσάρεστα νέα. ! «Σας αρέσουν τα κακά νέα?», η πρώτη φράση με την οποία ξεκινά το θεατρικό έργο του Χ. Μπάρκερ, «Το Ύστατο Σήμερα».

1. **Λαϊκισμός και χωροθέτηση.** Στο βιβλίο για την Αθήνα περιγράφεται στην ουσία η χωροθέτηση ενός στρεβλού,

άναρχου, βίαιου «εκσυγχρονισμού». Όσοι γνωρίζουν τον Gino Germani, τον μεγάλο αυτό θεωρητικό και καθηγητή του λαϊκισμού, του εκσυγχρονισμού και του Χάρβαρντ, δεν εκπλήσσονται. Ο λαϊκισμός ορίζεται ως η διαδικασία βίαιης ενσωμάτωσης των «καθυστερημένων» πληθυσμών της υπαίθρου στον αστικό ιστό. Τα σημερινά προβλήματα της Αθήνας (συγκοινωνιακό κομψούζιο, η τριτοκοσμική της εικόνα, οι βρώμικες χωρίς πράσινο και βίαιες γειτονιές του κέντρου) είναι τα απόνερα αυτής της λογικής. Αυτή γέννησε και συνεχίζει να γεννά μορφώματα της δημαγωγίας και της ποιότητας του δημοσίου λόγου που βλέπουμε στην τηλεόραση και τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Πάνω στο κακό, τίποτε καλό δεν μπορεί να γίνει. Όταν όλα είναι λάθος, τίποτε δεν διορθώνεται!

Ο Πρεβελάκης προσπαθεί τελειώνοντας να μιλήσει για την ευτοπία του Δοξιάδη αλλά μάλλον επί ματαίω. Η περιορισμένη αστική κοινωνία της Αθήνας υπέκυψε γρήγορα στην ορμή του λαϊκισμού, σήμερα δε με την μετανάστευση των καλύτερων μένουν ελάχιστοι γύρω «από το TVκανάλι της Βουλής»!

2. Δεν κατάλαβα ποτέ τι είναι ο λεγόμενος **εκσυγχρονισμός**.

Καταλαβαίνω τον «τρίτο δρόμο» (την εισαγωγή επιλογών και ανταγωνισμού στο δημόσιο τομέα με σκοπό τη συνάντηση του χρήστη με τις δημόσιες υπηρεσίες και τα συλλογικά αγαθά που δεν μπορεί να παράξει η αγορά), καταλαβαίνω τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας (το παράδειγμα του Στ. Μάνου που κομίζει ο Πρεβελάκης αναφέροντας σωστά ότι το σύνολο σχεδόν των μετέπειτα έργων οφείλονται στη ριζοσπαστική φιλελευθεροποίηση που επιχείρησε τότε η κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη). Αν εκσυγχρονισμός είναι ας πούμε η «ευρωπαϊοποίηση», τότε είναι καλό κανείς να διαβάσει τα πρακτικά της Βουλής τον Δεκέμβριο του 1991 για να καταλάβει ποιος ήταν υπέρ και ποιος κατά. Αν μιλάμε για κυριαρχία της τεχνοκρατίας, καλό είναι κανείς να κοιτάξει λίγο τα βιογραφικά για να καταλάβει την έννοια της λέξης «δήθεν». Ο ελληνικός εκσυγχρονισμός δεν είναι παρά ο κρατισμός με επικεφαλής τους θηρευτές των υψηλών κρατικών και πολιτικά κατευθυνόμενων θέσεων. Αρέσει στον Πρεβελάκη η λέξη

προσοδοθηρία, ο τίτλος του βιβλίου μου το 2006. Η θεσιθηρία είναι ένα άξιο υποσύνολο της.

3. Ο **συγκεντρωτισμός της Αθήνας** –ο Πρεβελάκης είναι γεωγράφος - είναι αναπόφευκτος. Στο βιβλίο του «Ποιοί Είμαστε (καλύτερα ταιριάζει εδώ το «Αυτοί είμαστε»!) διαβάζει κανείς για το δημογραφικό. Συμπληρώνω: 57.7 δείκτης εξάρτησης (2021), 1.3 γονιμότητα, διπλάσιοι θάνατοι από τις γεννήσεις (2022), φυγή των νέων 20-29 στο εξωτερικό, μόλις 641.000 σήμερα στην Ελλάδα (2021). Ξανά, «Σας αρέσουν τα κακά νέα?»... Αυτά άλλωστε είναι και απόνερα του λαϊκισμού, βίαιου ή και κομψού. Πάνω στον συγκεντρωτισμό αυτόν βρίσκει γόνιμο έδαφος η Προσοδοθηρία. Το μεγάλο, συγκεντρωτικό, κούφιο κράτος που περιγράφω στο *Vikings in Greece (Understanding the Crisis in Greece, MacMillan Palgrave 2011 & CATO Journal 29(3) 2009*, είναι ένας μαζικός λαθρεπιβατισμός ισχυρών, συνεκτικών ομάδων που επιτίθεται σε κάθε, - συγκεντρωτικό και συγκεντρωμένο στην Αθήνα- θεσμό της αστικής δημοκρατίας και τον διαπερνά με αποτέλεσμα την

αναρχία, την εκτεταμένη ανταλλαγή από χάρες (trade of favors), την αναξιοκρατία και κυρίως την ακόμη μεγαλύτερη διόγκωση της δυσπιστίας των πολιτών στο κράτος. Από την πελατειακότητα που περιγράφει ο Πρεβελάκης σωστά στα προ-ΠΑΣΟΚ χρόνια, περάσαμε ύστερα στην συν-κυβέρνηση με τις «αναδιανεμητικές ομάδες». Τι ήταν η κρίση του 2009? Ένα τεράστιο έλλειμμα 15% του ΑΕΠ (235 δις) σε μια μόλις χρονιά. Τα ελλείμματα του ασφαλιστικού? Των κρυφών ειδικών λογαριασμών? Της ασύστολης φοροδιαφυγής συγκεκριμένων ομάδων? Κι όμως, στο καθρέπτη της κρίσης βλέπαμε μόνο τους Γερμανούς και γενικώς τους Ευρωπαίους. Οι οποίοι και στο τέλος μας έσωσαν.

4. Το **Ποιοι Είμαστε** περιγράφει την ελληνική κρίση. Στο πολύ ενδιαφέρον εδάφιο για τον κοινοτισμό, ο Πρεβελάκης επανέρχεται στον συγκεντρωτισμό και την προσοδοθηρία. Η κατεύθυνση αυτή, στην οποία αναφερόταν συχνά ο πρόεδρος Μπιλ Κλίντον κρατώντας ανά χείρας το βιβλίο του Α. Ετζιόνι, «Το πνεύμα του κοινοτισμού», έτυχε ενδελεχούς επεξεργασίας από

τον Κωνσταντίνο Καραβίδα στο βιβλίο του «Το πρόβλημα της Αυτονομίας» (εκδ. Παπαζήση), ως μια λύση στο πρόβλημα της συγκρότησης μιας αποτελεσματικής πολιτικής της κεντρικής εξουσίας.

5. Η μετάβαση στο επικουρικό κράτος. Εξηγούμαι. Γιατί να απολογείται ο Υπουργός της Παιδείας για ένα κενό σε ένα σχολείο της Άνω Ραχούλας? «Σας Αρέσουν τα κακά νέα?» Τα αποτελέσματα της Πίζα τα είδαμε? Στη Γαλλία που ζει ο Γιώργος, έχουμε ένα εξαιρετικό εκπαιδευτικό σύστημα, στη Σκανδιναβία, στη Σιγκαπούρη, το ίδιο. Σε όλα η σχολική μονάδα είναι αποκεντρωμένη, κοινοτική. Αποφασίζει για τα βασικά. Καλύπτει τα κενά, έχει αρμοδιότητες διοικητικές, οικονομικές, ανθρωπίνων πόρων.

Το ίδιο στα Πανεπιστήμια. Τα ίδια αποφασίζουν για τον αριθμό των φοιτητών ενώ το Υπουργείο ορίζει μόνο πόσους, ας πούμε, γιατρούς φοιτητές θα χρηματοδοτήσει κατά κεφαλή. Η αξιολόγηση δεν είναι σικέ, αξιολόγηση μεταξύ μας, αλλά προκύπτει διεθνώς από την επίδοση. Διεθνή παραδείγματα

υπάρχουν για την υγεία, τη δημόσια διοίκηση, αλλά και αλλού. Ίσως, ίσως να είναι κάποια λύσις η αποκέντρωση, η επικουρικότητα του κράτους, η υπευθυνοποίηση της ίδιας της ,κοινωνίας των πολιτών / οικογενειών. Στα οικονομικά λέμε ότι τα κίνητρα διαμορφώνουν τη νοοτροπία. Διαφορετικά όλα πάντα, θα τα περιμένουμε από το ένα συγκεντρωτικό κράτος που από τη μια πετροβολούμε, κι από την άλλη επιζητούμε την παρουσία του, ως μη οφείλουμε, σε κάθε εκδήλωση της προσωπικής, κοινωνικής και επαγγελματικής μας ζωής. Έτσι ίσως να αντιλαμβανόμαστε και τη συνάντηση ανατολής και δύσης που διαπραγματεύεται στα βιβλία του ο Γιώργος Πρεβελάκης. Δυστυχώς.

Ευχαριστώ.